

Безродня І. І.*

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ В УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ГРОМАДСЬКО-КОРИСНОЇ ТА ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається формування моральних якостей в учнівській молоді засобами громадсько-корисної та волонтерської діяльності на прикладі дієвості виховного процесу в Музиківській загальноосвітній школі I-III ступенів Білозерської районної ради Херсонської області.

В умовах сучасних соціокультурних перетворень проблема підготовки молоді до повноцінного життя значно актуалізується. Завдання щодо створення освітнього простору, у якому особистість має можливість навчатися усвідомлювати власну суспільну значущість і набувати досвіду конструктивної взаємодії із соціумом через систему ціннісних ставлень, визначено на державному рівні. Волонтерський рух як один із аспектів створення середовища, що стимулює розвиток соціальної відповідальності й позитивної комунікації школяра, можна віднести до форм виховної роботи загальноосвітнього навчального закладу. Роль волонтерського руху визнається на державному рівні й підтверджується в деяких законодавчих документах, а саме в законах України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [5], «Про соціальні послуги» [4], «Про волонтерську діяльність» [3].

Технології залучення та підготовки молоді до волонтерської діяльності розкрито в дослідженнях О. Безпалько, З. Бондаренко, Н. Заверико, А. Капської, В. Петровича, О. Азарової. Окремі аспекти діяльності волонтерів розкриті в працях вітчизняних науковців. Так, у роботах І. Звереві, С. Савченка, С. Харченка обґрунтовано роль волонтерства як складової соціально-педагогічної роботи з молоддю. Вплив волонтерської діяльності на розвиток громадянської та соціальної активності молоді розглядалося А. Б. Бархаєвим, І. М. Григор'євим, Л. П. Конвісаровою, Т. О. Садчиковою, М. В. Шакуровою.

Метою статті є висвітлення формування моральних якостей в учнівській молоді засобами громадсько-корисної та волонтерської діяльності на прикладі дієвості виховного процесу в Музиківській загальноосвітній школі I-III ступенів Білозерської районної ради Херсонської області.

Термін «волонтер» у «Словнику української мови» тлумачиться як «той, хто став на військову службу за власним бажанням» [7, с. 730].

У «Словнику іншомовних слів» вказується, що «волонтер (франц. volontaire, від лат. voluntarius) – особа, що добровільно вступила на військову службу; доброволець [6, с. 131].

В електронному ресурсі «Вікіпедія – вільна енциклопедія»

* © Безродня І. І.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

вказується, що «Волонтерська діяльність у сфері надання соціальної послуг – добровільна неприбуткова діяльність фізичних осіб – волонтерів, спрямована на надання допомоги особам, що перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги; сприяє самореалізації волонтера. Волонтерська діяльність – індивідуальна чи колективна – це спосіб підтримки, піклування, надання допомоги членом громади; взаємодії між людьми для спільного вироблення нових шляхів вирішення проблем, які виникають. Це створює можливості для навчання та розвитку впродовж життя кожної людини» [2].

У Законі України «Про волонтерський рух» проголошується, що «волонтер – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерами можуть стати громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, які є дієздатними. Особи віком від 14 до 18 років здійснюють волонтерську діяльність за згодою батьків (усиновлювачів), прийомних батьків, батьків-вихователів або піклувальника. Особи віком від 14 до 18 років не можуть надавати волонтерську допомогу за напрямками, визначеними абзацами восьмим (надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру) та дев'ятим (надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції) частини третьої статті цього Закону, а також у медичних закладах» (ст. 7) [3].

У сучасній Україні волонтерство набуває масового поширення. Символ волонтерів України – жовтий колір вбрання – означає тепло сонця, самовідданість і послідовність у бажанні зробити навколишній світ кращим. Оскільки більшість волонтерських угруповань виникає стихійно та бере участь в одноразових акціях, існує нагальна необхідність розробки системного підходу до залучення волонтерів, організації їх діяльності та підтримки розвитку волонтерського руху. «Головну роль у зміцненні позиції добровольців та формуванні позитивного ставлення громадськості до їх діяльності відіграє впровадження системи навчання волонтерів» [1, с. 94].

Ми поділяємо думку Л. Тютті, яка вважає, що добровільність – це широке коло можливостей саморозвитку, випробування себе в нових умовах. Перспектива на майбутнє, практичний спосіб підвищити життя людини, яка включає дискомфорт, широке поле для набуття необхідних широких знань, умінь і навичок учнями [9].

Отже, сутність волонтерської діяльності в якості побудови системи взаємодії, добровільного надання соціальної та соціально-педагогічної допомоги, що дає можливість вважати її

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

соціально-педагогічним явищем.

Змістовий аспект волонтерського напрямку виховної роботи у загальноосвітньому закладі передбачає «залучення школярів до усвідомленої, добровільної та безкоштовної участі у волонтерських заходах на демократичних засадах» [8, с. 223].

Формуванню й удосконаленню морально-ціннісних орієнтацій молоді сприяють зміст гуманістичних вчинків та доброзичливої поведінки оточуючих: рідних, близьких, учителів, дорослих.

Наявність хоча б однієї групи волонтерів у кожній області, місті та майже всіх селищах нашої держави свідчить про повернення українського суспільства до моральних цінностей та визнання ним значущості волонтерської діяльності, що втілює в себе найшляхетніші прагнення людства – мир, безпеку та справедливість для всіх людей.

Волонтерська робота як складова процесу соціалізації не тільки надає можливість учням підключитися до всієї сукупності соціальних ролей, норм і поведінкових стереотипів суспільства, а й сприяє їх ознайомленню із загальною культурою та специфічними субкультурами певного соціуму.

З нашої точки зору, волонтером є, передусім, добра, людина особа, яка характеризується порядністю, уважністю, відповідальністю, володіє розвинутими комунікативними навичками, які приваблюють оточуючих, розуміє проблеми оточуючих та співчуває їм, має бажання безкорисливо допомагати та вирішувати проблеми інших людей.

Отже, волонтерство можна вважати одним із чинників моральності соціуму, адже без участі волонтерів важко уявити громадські організації й благодійність взагалі, без них унеможливується якісний суспільний контроль за діями влади та бізнесу.

Нині в Україні волонтерський рух серед молоді набув масового характеру в різних сферах суспільного життя, зокрема, в галузі освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення. Для учнів він є джерелом надбання навичок соціальної взаємодії, розвитку особистих комунікативних здібностей, практичного застосування власних моральних принципів та ін.

З метою оптимізації морально-ціннісних орієнтацій молоді у Музиківській загальноосвітній школі I–III ступенів Білозерської районної ради Херсонської області у 2011 р. У процесі реалізації проекту ПРООН «Маю право на здоров'я» для створення шкільного волонтерського загону «Юність» було підготовлено 20 старшокласників, які власним прикладом демонстрували здатність вести переваги здорового способу життя. Метою волонтерів стало пропагування здорового способу життя шляхом підвищення рівня обізнаності молоді та посилення інформаційно-просвітницької роботи, орієнтування учнів на необхідність упровадження здорового способу життя, поглиблення їхнього бажання бути здоровим, на розвиток умінь

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

протистояти шкідливим звичкам та спонукання підлітків брати на себе відповідальність за власне здоров'я.

Організаційно-просвітницьку роботу в період реалізації проекту складала: інформаційно-профілактичні заняття з використанням електронних презентацій («Суд над алкоголем», «Наркоманія. Відповіді своїм життям», «ВІЛ/СНІД: знати, розуміти, вберегтись», «Здорове довголіття»); тематичні виступи агітбригади «Ми за здоровий спосіб життя»; конкурс малюнків «Я обираю здоров'я»; брифінг «Профілактика тютюнопаління»; демонстрації кінофільмів та відеороликів; спортивні змагання; створення стенду «Інформаційний вісник» висвітленням ходу роботи та матеріалів, які сприяли вибору здорового способу життя; виготовлення та роздача буклетів учням та жителям села із корисними порадами та рекомендаціями («Я не палю», «Маю право на здоров'я»).

Результативність проектної роботи засвідчили: усвідомлення школярами цінності здорового способу життя, що сприяє здоров'ю, довголіттю, успіху; знання вихованців загальноосвітнього закладу про здоров'я людини, способи його збереження та зміцнення; підвищення рівня обізнаності щодо негативного впливу шкідливих звичок на організм людини, зокрема вживання наркотичних речовин; розуміння необхідності протистояти шкідливим звичкам.

Отже, участь у проекті активізувала життєву позицію молоді щодо збереження власного здоров'я, сприяла формуванню особистої відповідальності за нього.

Проте після закінчення проектної роботи волонтерський загін продовжив діяльність у різних напрямках. До широкого кола його діяльності на добровільній основі залучаються вчителі, учні, батьки та громада. Волонтери ведуть активну інформаційно-роз'яснювальну роботу серед учнівської молоді з різних питань превентивного, екологічного, громадянського виховання.

Громадсько-корисна діяльність шкільного учнівського самоврядування та його складової – волонтерського руху старшокласників – базується на спільності інтересів, бажань, цілей, ідей й передбачає реалізацію поставлених цілей та само-реалізацію.

Ініціаторами участі у проекті «Молоді футбольні волонтери», що сприяв соціальній згуртованості, поліпшенню фізичного й соціального здоров'я школярів та покращенню матеріальної бази навчального закладу, стали вихованці спортивного шкільного клубу «Зеніт».

Колектив школи брав участь у соціальному проекті в рамках проведення обласного Фестивалю «Простір щасливого дитинства» в номінації «Молодь навчається милосердю».

Реалізація довготривалого, діючого з 2014 р. соціального шкільного проекту, направлена на допомогу: ветеранам Великої Вітчизняної війни, які проживають на території села; дітям з особливими освітніми потребами, які навчаються в нашій

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

школі; односельцям, які перебувають у зоні АТО; самотнім літнім людуям; на охоронну діяльність пам'ятних місць села: Обеліска Слави, Могили невідомого солдата, Стели В. Карла, Пам'ятного знака жертвам Голодомору 1932–1933 рр.; на залучення до дослідницької роботи «Слово із відтинком печалі» (минуле та сучасність). Протягом 2014–2015 рр.: надана матеріальна допомога односельцям, які перебувають у зоні АТО; передано зібрані продукти харчування, предмети та засоби особистої гігієни у військову частину спецбатальйону «Херсон»; здійснено привітання ветеранів зі святами та вручено продуктивні набори до Великодніх свят (акція «Великодній кошик»); надано посилену допомогу самотнім людуям (прибирання прибудинкових територій) та матеріальну допомогу до Великодня учню школи, який перебуває на довготривалому лікуванні в санаторії; зібрано та перераховано кошти на рахунок фонду «Сильні духом» для будівництва Будинку-казки для онкохворих дітей; відбувається постійна охоронна діяльність пам'ятних місць села (насадження дерев та кущів, засівання декоративної трави, прибирання території); береться участь в акції «Збір пластику для допомоги у протезуванні постраждалих в АТО»; проводяться виставки творчих робіт дітей з особливими освітніми потребами, надається допомога їм під час участі у конкурсах, святах, змаганнях та ін.

До громадсько-корисної діяльності долучаються всі учні школи, учителі, батьки. Найбільша цінність проекту в наданні школярам можливості поділитися частинкою своєї душі і серця з усіма, хто цього потребує.

Важливою ланкою волонтерської роботи є реалізація довготривалого, благодійного екологічного проекту «Добро починається з тебе» в номінації «Нехай людина добро приносить, бо світ навколо любові просить» з відновлення лісових насаджень в околицях села Музиківка у співпраці з ДП «Херсонське лісомисливське господарство», практичними заходами якого є природоохоронна діяльність із метою захисту природного середовища (підгодовування птахів, виготовлення годівниць, шпаківень, участь в акціях «Посади дерево», «Не паліть листя»); покращення природного середовища.

Конструктивність досвіду волонтерської роботи засвідчують: його презентація з теми «Патріотичне виховання школярів – запорука сильної і єдиної України» (організація волонтерського руху) на засіданні обласної науково-методичної ради (м. Херсон, 2015 р.); перемога в районному конкурсі вчительських проектів за програмою Intel «Навчання для майбутнього» з теми «Волонтерство – вибір ХХІ століття» та ін.

Таким чином, як складову загального виховного процесу Музиківської загальноосвітньої школи I–III ступенів, волонтерську діяльність можна визначити способом оптимізації громадсько-корисної діяльності не тільки закладу, а й сільської громади.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Перспективними напрямками діяльності волонтерського руху можуть стати: формування лідерських та організаторських якостей у старшокласників; робота щодо поглиблення їхнього інтересу до колективної праці, профорієнтаційна робота, залучення учнів до громадських робіт, участі в реалізації шкільних проєктів, співпраця з молодіжною радою села Музиківка та ін.

Література:

1. Василенко К. Волонтер – це стан душі / К. Василенко // Волонтер. – 2001. – № 10. – С. 94.
2. Волонтерство / Вікіпедія – вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Волонтерство>. – Назва з екрану.
3. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19 квітня 2011 року № 3236-VI / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 42. – Ст.435 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>. – Назва з екрану.
4. Закон України «Про соціальні послуги» від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 45. – Ст. 358) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/966-15. – Назва з екрану.
5. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001 № 2558-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/2558-14. – Назва з екрану.
6. Словник іншомовних слів / за ред. члена-кореспондента АН УРСР О. С. Мельничука. – К. : Головна редакція української радянської енциклопедії, 1977. – 776 с.
7. Словник української мови: в 11-ти т. / ред. кол.: І. К. Білодід (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 1979. – Т. 1. А – В. – 800 с.
8. Ничипорук Л. І. Волонтерський загін у загальноосвітньому навчальному закладі: соціально-педагогічний супровід і підтримка / Л. І. Ничипорук // Педагогічний альманах : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. – Випуск 28. – С. 222–227.
9. Тюття Л. Т. Волонтерська участь у соціальній роботі як напрям соціальної практики учнів загальноосвітнього закладу / Л. Т. Тюття // Соціальна і життєва практика учнів 12-річної школи / [за ред. І. Г. Єрмакова, Г. Г. Ковганич]. – Х. : Основа, 2008. – 146 с.

Володіна А. І.*

РОЗВИВАЛЬНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В 7–11 КЛАСАХ

У статті окреслено особливості розвивального навчання на уроках математики в середній і старшій школі, подано методи і прийоми роботи з дітьми.

Запровадження нових освітніх технологій допомагає створенню комфортних умов перебування дитини в школі, розробленню нових підходів до навчання дитини й забезпечення її всебічного розвитку. До таких технологій належить розви-

* © **Володіна А. І.**